DUBBA · OYSS HAZIRLIK
9. Sınıf Coğrafya Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 4
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

9. Sınıf Coğrafya · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 4)

1. Bir ilçenin su ve kanalizasyon idaresi, içme suyu şebekesinde sık arıza çıkan hatları belirleyip önce bunları yenilemek amacıyla coğrafi bilgi sistemleri (CBS) ile bir çalışma yürütmüştür (kurgusal). Çalışmayı inceleyen bir öğrenci, aşağıdaki ifadelerin her birini bir CBS bileşeniyle eşleştirmiş ve tabloyu hazırlamıştır.

- **I.** Boru hatlarının çapını, döşendiği yılı ve malzemesini gösteren şebeke kayıtları ile son üç yılda gelen arıza ihbarları
- **II.** Arazi ekibinin arıza noktalarını işaretlediği konum belirleme özellikli tabletler ve idare binasındaki sunucu bilgisayar
- **III.** Arıza noktalarını boru hattı katmanıyla çakıştırıp arıza yoğunluğu haritası üreten program
- **IV.** Haritayı yorumlayarak hangi hattın öncelikle yenileneceğine karar veren harita mühendisi ve coğrafyacı
- **V.** Arızaların 250 metrelik bölmelerde sayılmasına ve 1990'dan önce döşenen hatların ayrı bir katmanda sorgulanmasına önceden karar verilmesi

İfade	I	II	III	IV	V
Öğrencinin yazdığı bileşen	Veri	Yazılım	Yazılım	Yöntem	Kullanıcı

1.1. Öğrencinin tablosundaki eşleştirmelerin doğru olup olmadığını her ifade için belirleyiniz. Hatalı eşleştirmelerin doğrusunu aşağıdaki tabloya yazınız.

İfade	Doğru / Yanlış	Doğru bileşen
I		
II		
III		
IV		
V		

1.2. Aşağıdaki iki durumun her birinde çalışmanın sonucunun nasıl etkileneceğini, ilgili CBS bileşenini belirterek açıklayınız.

- **a)** Şebeke kayıtları yıllar önce çizilmiş kâğıt paftalardan aktarılmış, sonradan döşenen hatlar sisteme hiç işlenmemiştir.
- **b)** İdare yeni bilgisayarlar ve program satın almış, ancak çalışmada görevlendirilen personel bu programı kullanmayı bilmemektedir.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2. Doğu Anadolu'daki kurgusal Gündoğdu Ovası'nda kayısı ağaçları mart sonunda çiçek açmıştır. Birkaç gündür bölgede yüksek basınç etkilidir. Ovadaki bir köyde yaşayan öğrenci, aynı akşam köy okulunun gözlem köşesinde aşağıdaki kayıtları tutmuştur.

Saat	Basınç (hPa)	Sıcaklık (°C)	Bağıl nem (%)	Rüzgâr	Gökyüzü
17.00	1024	12	38	Hafif, kuzeydoğu	Açık
19.00	1025	8	46	Çok hafif	Açık
21.00	1026	5	54	Durgun	Açık, yıldızlar parlak
23.00	1026	3	60	Durgun	Açık, bulut yok

2.1. Öğrencinin kayıtlarına dayanarak köyde gece yarısından sonra ve sabaha karşı nasıl bir hava olayı beklendiğini tahmin ediniz. Tahmininizi tablodaki **iki** gözlemle gerekçelendiriniz.

2.2. Tahmin ettiğiniz hava olayının aşağıdaki kişiler üzerindeki **bir** olası etkisini ve bu etkiye karşı alınabilecek **bir** önlemi yazınız.

- **I.** Bahçesindeki kayısı ağaçlarının tamamı çiçek açmış bir üretici
- **II.** Sabah 07.00'de köyden ilçe merkezine, yol üzerinde köprü ve gölgeli virajlar bulunan bir güzergâhta öğrenci taşıyan servis şoförü
- **III.** Su sayacı ve su boruları evin dış duvarında açıkta bulunan bir aile

3. Bir üniversitenin coğrafya bölümü öğrencileri, temmuz ayında Akdeniz kıyısındaki bir kasabadan başlayıp arkadaki dağın zirvesine uzanan bir hat üzerinde dört noktada aynı gün öğle saatinde ölçüm yapmıştır (kurgusal). Ölçüm noktalarından bazılarının sıcaklık değerleri kayıt cihazındaki arıza nedeniyle

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

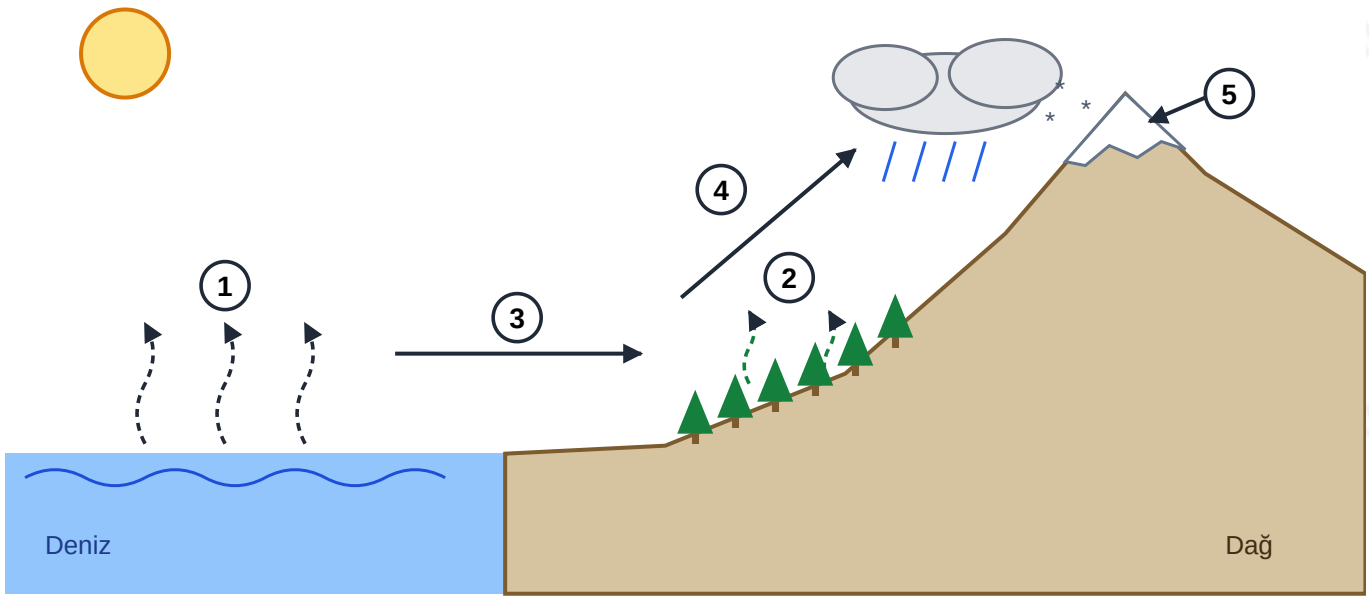
kaydedilememiştir.

Ölçüm noktası	Yükselti (m)	Hava basıncı (hPa)	Sıcaklık (°C)
Kıyı kasabası	0	1013	28
Orman köyü	800	920	
Yayla düzlüğü	1.600	835	
Zirve	2.800	725	

3.1. Yükselti arttıkça sıcaklığın her 200 metrede yaklaşık 1 °C azaldığını kabul ederek tablodaki boş hücreleri işlem yaparak doldurunuz.

3.2. Tablodan yararlanarak yükselti ile hava basıncı ve sıcaklık arasındaki ilişkiyi nedenleriyle açıklayınız. Öğrenciler, kıyıda zeytin ve turunçgil bahçeleri, orman köyü çevresinde kızılçam, zirveye yakın yamaçlarda ise sedir ve ardıç gördüklerini not etmiştir. Bu farklılığı sıcaklık değişkeniyle ilişkilendiriniz.

4. Şekil 1'de bir kıyıdan dağın zirvesine kadar uzanan alanda iklim sisteminin bileşenleri arasındaki bazı etkileşimler numaralanarak gösterilmiştir.

Şekil 1. Kıyıdan dağa iklim sistemi bileşenleri arasındaki etkileşimler

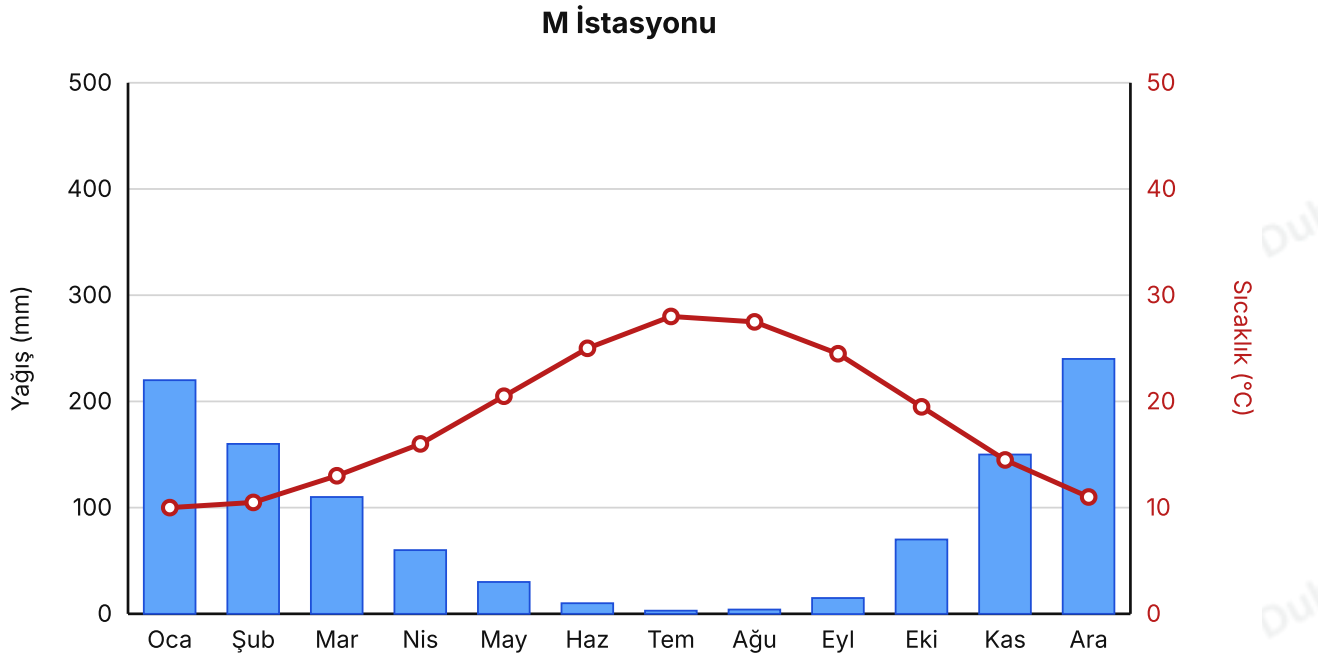
4.1. Şekildeki numaralanmış her süreçte etkileşen iklim sistemi **bileşenini** (ya da bileşenlerini) ve bu süreçle ilgili **değişkeni** aşağıdaki tabloya yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

No	Bileşen(ler)	Değişken
1		
2		
3		
4		
5		

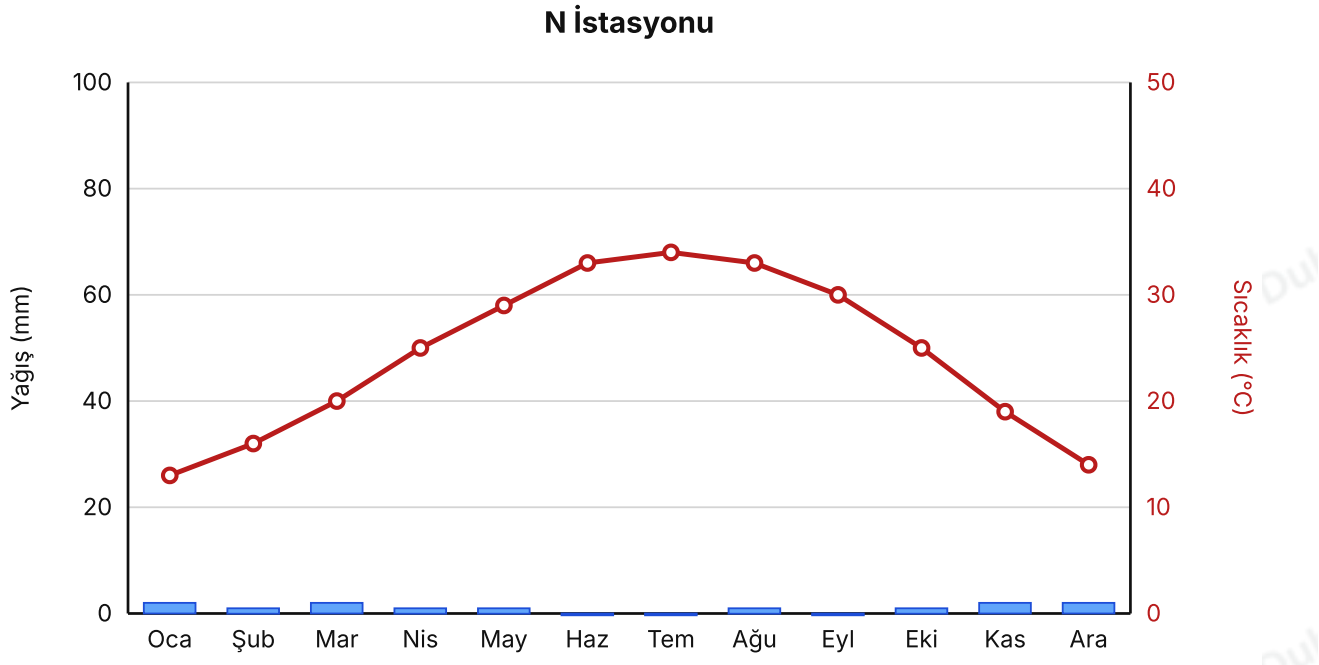
4.2. Şekildeki kıyının açıklarında deniz suyu sıcaklığının bir yıl boyunca uzun yıllar ortalamasının birkaç derece üzerinde kaldığı varsayılmaktadır. Bu durumun 1, 4 ve 5 numaralı süreçleri nasıl etkileyebileceğini değişkenler arasında ilişki kurarak açıklayınız.

5. Şekil 2 ve Şekil 3'te iki meteoroloji istasyonunun uzun yıllar ortalamalarıyla çizilmiş iklim grafikleri verilmiştir. M İstasyonu Türkiye'nin güneybatı kıyısında; N İstasyonu ise Kuzey Afrika'da, Yengeç Dönencesi'ne yakın ve denizden çok uzak bir iç kesimde yer almaktadır.

Şekil 2. M İstasyonunun iklim grafiği

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Şekil 3. N İstasyonunun iklim grafiği

5.1. Grafiklerdeki eksen değerlerine dikkat ederek aşağıdaki tabloyu hazırlayınız. (Kurak ay: yağış miktarı (mm), ortalama sıcaklığın (°C) iki katından az olan aydır.)

Özellik	M İstasyonu	N İstasyonu
En sıcak ay ve sıcaklığı		
En soğuk ay ve sıcaklığı		
Yıllık sıcaklık farkı (°C)		
Yıllık toplam yağış (yaklaşık, mm)		
Kurak ay sayısı		

5.2. M ve N istasyonlarında görülen iklim türlerini yazınız. Her birini grafikteki **iki** özellikle gerekçelendiriniz.

6. Kuzey Amerika'nın kuzey kıyısında, yaklaşık 69° kuzey enleminde bulunan S İstasyonunun uzun yıllar aylık ortalama sıcaklık ve yağış değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir (temsilî değerler).

Ay	Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara
Sıcaklık (°C)	−28	−29	−26	−17	−6	3	8	7	1	−9	−21	−27
Yağış (mm)	8	7	9	10	12	18	30	35	25	20	12	9

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

6.1. S İstasyonunun yıllık ortalama sıcaklığını ve yıllık toplam yağış miktarını işlem yaparak bulunuz.

6.2. Tablodaki verileri Şekil 4'teki şablona aktararak S İstasyonunun iklim grafiğini çiziniz. Yağışı sütunlarla, sıcaklığı eğriyle gösteriniz.

Şekil 4. S İstasyonu için iklim grafiği şablonu

6.3. Çizdiğiniz grafiğe göre S İstasyonunda görülen iklim türünü yazınız. Grafikteki **iki** özelliği kanıt olarak gösteriniz.

7. Orta Asya'daki Aral Gölü, 1960'lı yıllardan itibaren göle dökülen Amu Derya ve Sir Derya ırmaklarının sularının büyük kısmı pamuk tarlalarını sulamak için kanallarla başka yöne çevrilince hızla küçülmüştür. Gölün eski kıyısında kurulmuş bir liman kentine ve havzaya ait bazı veriler aşağıda verilmiştir (yaklaşık ve temsilî değerler).

Gösterge	1960	1990	2020
Göl yüzey alanı (km²)	68.000	36.000	8.500
Kentte temmuz ortalama sıcaklığı (°C)	26	27,5	29
Kentte ocak ortalama sıcaklığı (°C)	−5	−6,5	−8
Havzada sulanan tarım alanı (milyon hektar)	4,5	7,0	7,5

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

7.1. 1960–2020 döneminde göl yüzey alanının yüzde kaç azaldığını ve kentteki yıllık sıcaklık farkının kaç °C değiştiğini işlem yaparak bulunuz. Tablodaki verilere göre bu dönemde süreklilik gösteren **bir** insan faaliyetini yazınız.

7.2. Göl küçüldükçe kentte yazların daha sıcak, kışların daha soğuk geçmesini iklim sisteminin bileşenleri arasındaki etkileşimle açıklayınız.

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif